Published and distributed under permit (No. 751), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — Число 243. — Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 18. жовтня, 1921. — VOL. XXIX. — No. 243. — Jersey City, N. J., Tuesday, October 18, 1921. — THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗЕЛІЗНИЧИЙ СТРАЙК ПРОГОЛОШЕНИЙ

ШІКАГО, 15. жовтня. — Більше як пів міліона зелізничих робітників вийде на страйк зелізничої служби, заряджений зелізничими юніями на день 30. жовтня сього року.

Таке зарядженне видали пять зелізничих юній, а саме:

юнія зелізничих трейнменів (Бродергуд оф Рейлровд Трейнмен);

юнія зелізничих кондукторів (Ордер оф Рейлвей Кондактерс);

юнія зелізничих машиністів (Бродергуд оф Локомотив Енджінірс);

юнія зелізничих пічкурів (Бродергуд оф Локомотив Фаейрмен енд Енджінмен); та

юнія зелізничих зворотників (Свичмен'с Юніон оф Норт Америка).

Се є пять найсильнійших юній зелізничих робітників в Злучених Державах. Страйк відноситься до усіх возів, так особових, товарових, як і почтових, котрі приказ вийти на страйк виразно згадує.

ПРИЧИНА СТРАЙКУ.

Причиною страйку являється знижка заплати, постановлена дня 1. липня сього року так званою Зелізничою Робітничою Радою Злучених Держав, установленою підчас війни федеральною властю, яка має нагляд над відносинами межи робітниками та роботодавцями в зелізничім перевозі. Знижка, проголошена сею Радою, виносила пересічно коло 12 процент, себто коло одної осьмої части рабітничої заплати. Справи страйку однак не віддано відразу під голосованне юній, аж зелізничі заряди заявили, що вони невдоволені сею знижкою і здається в найблизчій будучности будуть старатися за дальшу знижку. Тоді юнії віддали справу до порішення своїм членам, і сі при недавнім голосованню заявилися переважаючим числом за страйком. Як кажуть урядники юній, за страйком заявилося коло 90 процент (коло девять десятих) усіх зелізничих юністів.

ПЛЯН СТРАЙКУ.

Після плянів, вироблених юнійним урядниками, страйк має початися о 6. годині рано дня 30. жовтня. Лише на одній зелізниці Тексас Лайн страйк має початися уже дня 22. жовтня. Урядники сподіються, що покиненне праці відбудеться постепенно так, що коло дня 2. падолиста рух на усіх зелізницях, обнятих страйком, буде уже перерваний.

Цілий край, що має бути обнятий страйком, поділили юнійні урядники на чотири групи, так що кождого дня мають вийти на страйк робітники одної групи. Вже перша група зелізниць обнимає декотрі з найбільших зелізниць Злучених Держав, декотрі найдовші зелізниці Америки, сполучуючі Тихий та Атлянтійський Океани, та Канаду з Мексиком.

По скінченню спільних нарад юнійних провідників, що відбувалися уже довший час в Шікаго, кождий ґенеральний предсідатель юнії має відїхати до головного місця осідку своєї юнії і звідси видати приказ починання страйку до усіх начальників місцевих юній. Сей наказ має бути підписаний іменами урядників. Начальники місцевих юній мають розіслати прикази всім членам юнії.

ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ ЮНІЙ В ЧАС СТРАЙКУ.

Начальні урядники пятьох юній видали рівночасно страйковий заклик до всіх членів юній, в котрім поучують їх про обовязки членів юній та урядників юній підчас страйку.

Ні один член юнії не сміє працювати по упливі години, означеної як початок страйку. Як робітник уже виїхав зі стації в хвилі, як страйк починається, то він має докінчити свою дорогу і при її кінці віддати поїзд і машини і покинути роботу.

Всі страйкарі мають уникати всякої власности зелізниці, хиба що робітнича організація дала їм інакший приказ.

Кождий робітник має сповняти приписи організації. Ні одна організація не буде толерувати якихнебудь насильних вчинків.

Зараз по покиненню праці робітники зберуться в гали, вибраній урядниками, для улаштовання страйкової організації, зложеної з предсідателя, містопредсідателя та секретаря. Секретар має виготовити спис усіх страйкарів відповідно до організацій, до яких вони належуть, і відчитати сей спис два рази денно, рано і сполудня. Неюністи мають бути записані осібно. На галях не мають права находитися люди, що не належуть до юнії, хиба що їм уряд дозволить.

Відозва ще раз остерігає робітників перед всякими насильними та безправними кроками та поступками, і взиває, щоби вони уникали товаришування з людьми, які моглиб їх довести до нарушення спокою. Страйкарі не повинні даватися здурити зелізничим урядникам, якби сі говорили, що зелізничі робітники по других місцевостях не вийшли на страйк. Страйкарі повинні звертатися в таких случаях по інформації до своїх урядників.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ПРОБУЄ ПОСЕРЕДНИЧИТИ В ЗЕЛІЗНИЧІМ СТРАЙКУ.

ВАШІНГТОН, 15. жовтня. — Президент Гардинґ вже почав акцію, зміряючу до запобіженя грозячому зелізничому страйкови.

Він візвав так звану публичну ґрупу в Робітничій Зелізничій Раді Злучених Держав, щоби вона порозумілася з межистейтової комісією американського сенату та зробила щось в справі страйку.

Акцію президента уважають за дуже удачний крок, бо страйкарі виставляють за основу свого рішення те, що зелізниці постаралися о зниженне робітничої заплати для зелізничих робітників, але не знижили тарифи на перевіз осіб та краму зелізницями, як се вони були обіцяли. Як відомо, нормованнє тариф належить до так званої комісії межистейтової торґовлі, тоді як нормованнє заплат для зелізничих робітників належить до Зелізничої Робітничої Ради Злучених Держав. Через те, коли можнаби звести до купе представників сих двох тіл, то вони моглиби врадити рівночасно і знижку заплати і знижку тарифи, так що і зелізничі робітники і зелізничі підприємці булиби вдоволені.

Однак президент Злучених Держав не просив цілої Зелізничої Робітничої Ради, а лише її частину. Він просив лише так звану публичну ґрупу, полишуючи на боці ґрупу робітничу та ґрупу підприємців, виходячи видно зі становища, що ґрупа робітнича як вибрана зпомежи кандидатів, предложених робітничими юніями, мусить стояти за всякою постановою юній, а ґрупа підприємців, вибрана зпомежи підприємців, мусить стояти за домаганнями підприємців, якіб вони не були.

НЕГРАМОТНІСТЬ В АМЕРИЦІ.

Бюро Переписи Населення (Сензас Бюро) подає дальші висліди обчислення переписи населення, що відбулася при кінці 1920. року.

Показується, що найщасливійшими під зглядом грамотности представляється західні стейти, такі як Монтана, Айдаго, Вайомінґ, Юта і Вашінґтон. Серед тубильчого білого населення сих стейтів неґрамотні числять усего три десяті одного процента, себто на кождих тисячу душ населення понад 10 літ життя не вміє читати і писати. Дистрикт оф Коломбія має такий самий процент. За ними ідуть стейти Савт Дакота, Невада і Ореґон, котрі мають по 4 неграмотні особи на кождих 1,000 душ.

Найбільше неграмотних має стейт Нове Мексико, де число неграмотних серед уроженців виносило 116 осіб на кожду тисячку. Дуже близько до нього стоїть стейт Луизіяна з 105 неграмотними на кожду тисячу, Норт Каролайна з 82, Кентакі зі 70, Тенесі зі 73, Савт Каролайна з 63, Албама з 63, Верджінія з 59, та Джорджія з 54.

Межи білим населеннєм, вродженим поза Злученими Державами (іміґрантами), найбільший процент неграмотних найшли в Тексас, де на кождих 1000 іміґрантів було 338 нечитальників. Найменче неграмотних серед іміґрантів найдено в Савт Дакоті та Вашінґтон, де було лише 47 неграмотних на кожду тисячу іміґрантів у віці, в якім вони повинні вміти читати і писати.

Число неграмотних серед Муринів виносило від 29 на тисячу в Ню Йорку до 385 на тисячку в Луизіяні.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СПАДОК НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ І ФІНАНСОВА КРІЗА В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 15. жовтня. — Німецька марка нині далі ще спала у своїй вартости. Сьогодня тут давали 150 німецьких марок за 1 американського доляра.

Сей спадок німецької марки вказує на втрату надій на поправу відносин в Німеччині на будуче.

Спадок марки причинився до того, що попит на неї маліє, а натомісць люди хотіли би прийти в посіданнє чужої валюти, особливо американської. Розуміється, що недостача попиту на марки в дальшому ході ще більше прискорює спадок німецького паперового гроша.

Фінансове положеннє в Німеччині вже тепер є дуже прикре, а на будуче заповідається ще гірше.

Перед війною Німеччина мала тільки 2,870,000 паперових марок і 5 міліонів (міліярдів) марок довгу. Тепер же має до 90 біліонів паперових марок і 300 біліонів довгу. Загальне національне майно в Німеччині перед війною представляло вартість понад 300 біліонів золотих марок, а тепер ледви 200 біліонів.

Так представляється тепер сумний образ господарської сили Німеччини, який став ще сумнійший, коли аліянти наконець відчахнули від Німеччини ще й богату східну частину Горішнього Шлеска.

ЗАНЕПАД БИЗНЕСУ В СХІДНІЙ ЧАСТИ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСКА.

БЕРЛІН, 15. жовтня. — Тут сподіваються, що аліянти повідомлять Німеччину і Польщу про рішенець Ліґи Народів в сей второк (18. с. м.). Рівночасно, як заповідають, аліянти мають повідомити Німеччину і Польщу, щоби заняли своїми війсками простори, які для них призначено.

Сюди наспіли відомости з Горішнього Шлеска, що Німці зачинають масово покидати східну частину Шлеска, признaчену Лігою Народів для Польщі.

Бизнес в сій области вже поважно зачинає занепадати. Люди зачали нагально виймати свої ощадности з банків, аби не потратити на виміні, коли Польща займе східну часть краю.

Німецькі торговельні доми перестали давати товари на кредит, а рівночасно зачали стягати довги, щоб не попасти в стратність по польській окупації.

В ОДЕСІ.

Одеський університет майже припинив своє істнування через брак наукових сил. Більшість професорів примушена була взагалі покинути місто. Залишились лише або старі професори, або ті, котрим нема куди подіться. Ніякої пенсії професори не отримують. Приватні бібліотеки професорів університету запечатані. Як що професору потрібно мати яку небудь книжку зі своєї власної бібліотеки, то він мусить одержати на це особливий дозвіл університетского комісара, прим сей дозвіл видається „в крайніх випаках".

АЛІЯНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ АМБАСАДОРІВ ПОТВЕРДИЛА ПОДІЛ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСКА

ПАРИЖ, 15. жовтня. — Аліянтська Конференція Амбасадорів (яка постійно засідає в Парижі), відбула сьогодня пополудні кількагодинну нараду в справі Горішнього Шлеска.

Конференція Амбасадорів приняла рішенне Ліґи Народів про поділ Горішнього Шлеска і про німецько-польську економічну умову.

На слідуючій нараді Конференція Амбасадорів вирішить про способи, як виконати постанови Ліґи Народів.

БРИТІЙСЬКИЙ ДИПЛЬОМАТ ПРО ПОДІЛ ШЛЕСКА.

ЛОНДОН, 16. жовтня. — Артур Дж. Балфор заявив представникам англійської преси, що він вважає поділ Горішнього Шлеска за справедливий.

Він сказав, що нема сумніву, що західна часть Горішнього Шлеска є німецька, але полудневo-східна є польська. Поправді, казав, дуже тяжко було визначити границю на Горішньому Шлеску, бо деб її не визначувати, усюди по одному і другому боці оставлялись і Німці і Поляки, котрі декуди є дуже зміщані. Лінія, яку визначено, Балфор вважає по змозі найсправедливійшою.

Вкінці Балфор заявив, що він певен, що виринуть всякі економічні невигоди ізза того поділу, але як буде розум по обох боках, то все те з часом дасться вирівнати, додаючи, що права німецького промислу будуть хоронені, а також права національних меньшостий в обох частях Горішнього Шлеска.

ВЕЛИКЕ НЕВДОВОЛЕННЄ СЕРЕД НІМЦІВ ІЗЗА ПОДІЛУ ГОРІШНЬОГО ШЛЕСКА.

БЕРЛІН, 15. жовтня. — Міжаліянтська комісія на Горішньому Шлеску вдруге остерігла томашніх Німців і Поляків, що ужиє сили, якби виринули які заворушення.

В окрузі Бойтен проголошено стан облоги, де Німці ужджували демонтрації.

В цілому Горішньому Шлеску ведеться аґітація за загальним страйком для протесту проти постанови Ліґи Народів.

Великі маси німецьких родин втікає з Кеніґгітте, Місльовіц і Каттовіц.

Німецький плебісцитовий комішенер, Иоган Люкашек, видав відозву, в якій взиває німецьке населення Горішнього Шлеска до спокою, хотяй заповідає, що поділ краю принесе прикрі наслідки для Німців.

Редактор дневника „Таґеблят", Теодор Вольф, критикує різко Лігу Народів за поділ Горішнього Шлеска. Він каже, що члени комісії Ради Ліґи Народів не мали поняття про справу, про яку брались рішати, та що, впрочім, і так вони були упереджені впливами Франції. Він пише, що жаден суд не приняв рішення тих членів комісії, кромі хиба одного з них, а саме китайського представника Велингтона Ку, котрий одинокий між ними ліпше відбиває. Він каже, що всі прочі члени комісії, іменно бельґійський Гіманс, еспанський ґраф Кінонес, і бразилійський Да Кунга, були напомповані Францією. Також докоряє чесько-словацькому премієрови Бенешови, котрий, як він каже, старався, щоб Чехи на спілку з Французами взяли під свою контролю промисл східної части Горішнього Шлеска, яку віддано Польщі.

ЖИДІВСЬКІ РОДИНИ З РОСІЇ ХОТЯТЬ ВИЇХАТИ ДО АМЕРИКИ.

РИГА, столиця Латвії, 15. жовтня. — Російське большевицьке правительство постановило дати дозвіл і старається улекшити виїзд з Росії до Америки жидівських родин, котрі там мають своїх кревних.

Латвійська телеграфічна агенція одержала відомість з Москви, що там сотки жидівських родин зголошується за дозволом виїзду в Америку. Женщини і діти у віці до 18 літ перші дістануть призвіл на виїзд.

Американська комісія в Ризі одержала такісамі відомости з Москви.

Жидівські еміґранти з Росії не можуть удатись в дорогу до Америки, поки не мають віза (потвердження) від американського консуляту. А що в Росії немає американських консулятів, вони спішать до Латвії і до Естонії, в надії, що одержать віза від тамощніх американських комісій. Одначе і тут Жиди стрічають перепони. Латвійські та естонські граничні власти не хотять пропустити їх на свої території, поки не одержать запоруки, що американські власти допустять їх до Злучених Держав, і вони не будуть тягарем в Латвії або в Естонії.

Латвійські власти звернулись неформально до американської комісії в Ризі із запитом, чи Америка прийме нових жидівських еміґрантів з Росії. На те дістали відповідь, що се не є імовірне.

В Москві численні жидівські родини ждуть на виїзд в Америку. Вони радо платять по 300.000 рублів за пашпорт, аби тільки могти вибратися в дорогу до Америки.

ВИГЛЯДИ СТРАЙКУ.

Хоч за страйком голосували члени згаданих в горі пятьох юній, мимо сього справи так стоять тепер, що він готов поширитися і обняти також других робітників.

Покищо уже доносять з урядів одинайцятьох юнійних орґанізацій робітників, працюючих на зелізницях, що члени радіби вийти на страйк разом з кондукторами, свичменами, машиністами, пічкурами та трейнменаме.

Якби так дійсно сталося, то тоді число страйкарів зросте до двох міліонів.

КРИТИКУЄ ПОСТАНОВУ ЛІҐИ НАРОДІВ В СПРАВІ ШЛЕСКА.

ЛОНДОН, 14. жовтня. — Дипльоматичний кореспондент дневника „Дейлі Кроникл" критикує постанову комісії Ради Ліґи Народів про поділ Горішнього Шлеска. Він каже, що рішенне про европейську справу видали представники 4 держав, з котрих дві не є европейські, іменно Бразилія і Китай, і не визнаються як слід в европейських відносинах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

ОРГАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ НЕСЕННЯ ПОМОЧІ СТАРОМУ КРАЄВИ!

ВІДСИЛАЙТЕ ЗБІРКИ СЕЙЧАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ, ХОРИХ, ВДІВ І СИРІТ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ҐАЗЕТИ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАТУНКУ РІДНОГО КРАЮ!

ШЛЕСК І ГАЛИЧИНА.

Горішній Шлеск належав до Німеччини около 500 літ. За той час сей край стався промисловим і міста стали німецькі. Поляки остались по селах, але і туди Німці зачали напливати. Через те сей край уважано вже за цілком німецький і навіть тепер, коли Німеччина програла війну і аліянти взяли його під свою військову контролю, велика більшість населення того краю голосувала за прилукою до Німеччини.

Одначе аліянти поступили інакше. Вони поділили край на дві части і дали ліпшу часть Польщі, а гіршу Німеччині.

Не сталось се так скоро і легко. Наперед сю справу розглядала версайська мирова конференція, яка передала край під управу окремій міжаліянтській військовій комісії, а вирішенне його долі оставила плебісцитови. Плебісцит випав в користь Німців, але остаточне рішенне згідно з постановою версайського мирового договору, залежало від аліянтської Найвисшої Ради. Та радила, аж далі передала її Раді Ліґи Народів, а ся потому віддала її окремій комісії, зложеній з 4 непостійних членів (Бельгії, Еспанії, Бразилії і Китаю) Ради Ліґи Народів. Аж та тепер остаточно справу вирішила поділом краю, який затвердила аліянтська Конференція Амбасадорів в Парижі.

Значить, по довгих клопотах і короводах справу вирішено. Аліянти з неї вдоволені і Польща вдоволена, але Німці невдоволені й обурені до крайности.

Аліянти кажуть, що обі сторони годі вдоволити, а ся розвязка є найблизша до справедливої.

В тій розвязці є одна справа дуже замітна і важна. Именно та, що при вирішенню спору аліянти оглядались передівсім лише на справу НАЦІОНАЛЬНОСТИ. В сути річи національність рішила про поділ. Полишено і покинено історію, а навіть се, що шлеські копальні се підстава промислу Німеччини, а видвигнено і оборонено іншу засаду, засаду національности, перед якою всі інші зникли з овиду.

Се вирішенне справи Горішнього Шлеска дає нам надію, що після тоїсамої засади аліянти вирішать і справу СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Коли Німці казали, що вони побудували на Шлеску міста, британський премієр Ллойд Джордж сказав, що міста є твором людий, а села твором Бога, вказуючи тим, що села є важнійші ніж міста, які без сіл не могли-б істнувати. А що села на Горішньому Шлеску є переважно польські, то Ллойд Джордж тим своїм висказом хотів показати Німцям, що польські села є важнійші від німецьких міст і длятого села а не міста рішають про долю краю.

Те, що є правдою про Шлеск, є також правдою і про Східну Галичину. І тут Ляхи при помочі свого панування намагались польщити міста. Вправді не спольщили вони їх аж так як знімчили Німці міста на Шлеску, але всетаки напакували там силою доволі своеї польщини. Тепер через те вони вже цілу Східну Галичину вважають польською і навіть прозивають її прізвищем „всходня малопольска", яко одну з „дзельніц" польської „держави".

Для підпертя своеї дикої претенсії до Східної Галичини Ляхи покликуються отверто і безлично на свій оружний наїзд на сей край, а потім на „польські міста" і вкінці на свою нещасливу історію.

Зноваж населенне того краю, то є нарід український покликується на те, що сей край все був і є український; що там мешкають Українці, а не Поляки; що Поляки доконали нападу і розбою на тім краю; та що польська історія се не є арґумент в користь Польщі але проти Польщі.

Тепер аліянти мають вирішити сю справу і розвязати спір.

З правного погляду вони виграли Східну Галичину від Австрії і вони є над нею господарями. Се є стверджене в мировому договорі з Австрією із Сан Жермен, у Франції, якого аліянти ще не виріклись, але противно, який ще й підпирають.

Отже аліянти мають рішати про її долю а не хто інший.

Як рішити?

На се є інші їх рішення, а останне у справі Горішнього Шлеска.

НА ПІДСТАВІ НАЦІОНАЛЬНОСТИ.

На підставі національности Східна Галичина не може належати до Польщі, але мусить бути від неї відлучена і покищо зорганізована в окрему українську державу.

З сею справою аліянти вже досить довго тягнуть і короводять на всі лади і способи, а тимчасом бідний край терпить і терпить.

Отже пора би їм уже з тою справою також покінчити, на таких засадах як зі справою Горішнього Шлеска.

Над прискореннем такого рішення працює в Европі виборне народне правительство Східної Галичини, правительство Петрушевича.

Воно успіхи осягне і то скоро, але тільки тоді, як буде мати горяче, завзяте і повне посвяти підперте зі сторони українського народу, а зокрема українського загалу в Америці.

НОВІ СОЮЗИ В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ Й ГАЛИЧИНА.

Хто орґанізує Европу? — Мала Антанта. — Союз балтійських держав. — Роля Польщі й Франції в обох союзах. — Проти кого вони на разі звернені? — Наслідки нерішучої політики Анґлії. — Нова політична течія в Німеччині. — Над чим радити-муть у Вашінґтоні? — Яке політичне значінне може мати незабаром Галичина?

Чехія, Югославія й Румунія зорґанізувалися в т. зв. „Малу Антанту", яка опирається на Франції. Польща, яка також опирається на Франції, була до недавна неприхильна „Малій Антанті" ізза противенства інтересів польських з чеськими. Але Польща, звязана з Румунією й залежна від Франції цілковито, мусить згодом наблизитися зовсім до Малої Антанти по диктату Франції. Початки того вже бачимо в чесько-польських переговорах. На тім не конець. В Ревалю заключили Литва, Латвія й Естонія таємні договори — після всякої правдоподібности при співучасти французької диплъоматії. Се можна припустити на тій основі, що незабаром після ревальського зїзду відбувся зїзд представників тих держав у Гельсінґфорсі, в якім кромі них взяли участь ще Фінляндія та Польща. А що Польща в заграничній політиці цілковито стоїть під диктатом Франції, отож зїзд у Гельсінґфорсі мусів відбуватися що найменше при посередній участи Франції. Правда — сей зїзд скінчився на нічім ізза непорозумінь між Польщею й Литвою, але все таки він показує доволі наглядно, хто **пробував** там вязати в купу нові держави Европи.

Всі ті спроби нових орґанізацій европейських держав мають дві підвалини: 1) політичну й 2) господарську. Т. зв. **„Мала Антанта" звернена** політично **проти Німеччини, Угорщини й Австрії. Союз балтійських держав звернений політично проти Росії й проти Польщі,** особливож проти Польщі. Видно се доволі виразно з півурядових орґанів Латвії, які пишуть так: „Латвія мусить уважно слідити польську політику, бо на ріжних польських мапах, виданих польськими „вченими", границі Польщі врізуються в Латвію **щораз то більше** й „росте" в ній „польскі наруд". Сегодня або завтра може знайтися якийсь польський ґенерал, що буцімто збунтується проти Польщі й схоче з військом „вернути до дому" (себто до Латвії), а Польща згодиться на се, як згодилася на авантуру Желіґовського й Корфантого — розуміється, коли поведеться. Від нас залежить, аби їм не повелося". (Гл. „Латвіяс Кавіс".)

На нім опирається союз балтійських держав? Він опирається на Франції (таксамо як Мала Антанта), але тільки в своїм ворожім відношенню до большевицької Росії. Бо між ним і Польщею хоче Франція зробити якусь угоду. Се їй може удатися, бо так Латвія як і Литва бояться німецької перемоги рівно добре як Польща. І тому „Франкфуртер Цайтунґ" доказує, що Франція кінчить творенне нового протинімецького Союза, зложеного з вісьмох малих і середних держав, які сягають від Адрійського Моря по Мурманське Побереже (Югославія, Румунія, Чехія, Польща, Литва, Латвія, Естонія й Фінляндія.) „Sozialistische Monatshefte" в суперечці з „Фр. Цайтунґ" звертають увагу на те, що орґанізація держав, творених Францією, мусить кріпшати, бо всім уже досить господарського занепаду й безлічі цлових границь. Той орґан підчеркує, що Франція має найбільшу армію в світі та що Анґлія, з якою хотілаб іти більшість німецьких політиків, не в силі навіть вислати на Шлеск 20.000 війска. Тому взиває Німеччину до порозуміння з Францією, бо нема виглядів на якусь енерґічнійшу допомогу Анґлії. „Коли німецький уголь злучиться з французьким зелізом — світ належати до них". Се головний арґумент думки, яку тепер зачинають ширити в Німеччині. Анґлія бачить уже небезпеку, яку викликала своїм нерішучим поведенням в европейських справах. Вона хоче примирити Японію з Америкою й протиставити їх Европі, яка помалу переходить під провід Франції. І се буде головна ціль Анґлії на Вашінґтонськім зїзді що відбудеться в листопаді. Небезпеку, яка грозить Анґлії, зрозуміли вже й анґлійські соціялисти. Провідник їх Г. Н. Брайлсфорд звертає прилюдно увагу на те, що в Німеччині прозябає думка про потребу порозуміння з Францією й пише: „В дні коли східні змагання Керзона й Черчіля доведуть нас до того, що Европу віддамо в руки Франції, — континентальний союз буде звернений проти нас". (Sozialist, 1921, ст. 601-2).

З того всего видно, що закроюються **зовсім нові міжнародні політичні й господарські союзи.** Вони ще неготові, але вже видно виразно, в якім напрямі **можуть** розвинутися: дві великі анґло-саські сили можуть стати поруч двох великих монґольських держав (Японії й Китаю) проти Европи, яка може опинитися під проводом Франції й знов опанувати цілу північну Азію (т. зв. евразійський систем земель). На сотворенне того великого евразійського союза держав треба Франції доконче повалення в Росії большевизму. Якраз тепер видно оживлений рух в орґанізованню протибольшевицьких сил. Розуміється — весь рахунок Франції може провалитись на сході.

Галичина має велике значінне так для комбінації французької, як анґлійсько-американської й большевицької. На політичній шахівниці представляє Мала Галичина одного з тих хлопчиків, яким противникови можна дати мата в данім місци й при сприяючих обставинах, — не кажучи вже про те, що той хлопчик може авансувати на королеву, на найціннійшу фіґуру в грі. Сталосяб се тоді, якби з малої галицької держави відродилася велика українська державність. Та вже сама мала Галичина може в політичнім змаганню, яке підготовляється, заважати так, як уже раз заважила. В хвилі, коли большевики були панами Угорщини, могла Галичина перепущеннем російських війск через свою землю могла змінити карту Европи. Подібна роль жде Галичину знов у дальшому розвитку подій. Нашим завданнем — скріпити її державну владу в цім використання грядучих подій для добра мученого наїздниками українського народу. Тоді на ховзькій від крови наших мучеників галицької землі поховзнуться ноги наїздників і вони скрутять собі голову.

Осип Назарук.

ДО СИЛЬНИХ НАЛЕЖИТЬ СВІТ.

До сильних належить світ —
Сили нам добути!
Ви собі раз вже скажіть:
Бути, чи не бути?

А не вийте як діди:
„Бідні ми, нещасні!"
Виратують нас з біди
Сили наші власні.

Той, кого болить наш біль,
Най іде враз з нами.
Зерно з зерном, а кукіль
Най летить світами.

Богдан Лепкий.

ПЕРЕД ОБРАЗОМ ХРИСТА!

**Як тихо в кімнаті!
В заквітчаній шаті
На темній іконі
В крівавій короні
Христос головою поник.**

**Неначе нудьгує,
Що мучивсь він всуе,
Що зникло все праве.
І свято кріваве,
Справляє тепер чоловік.**

**Зворушує згадки
Огонь од лямпадки,
Що світять тут люди,
Про факель Іюди
В густім Гефсіманськім саду.**

**Бо й досі ще люди
Страдальців повсюди
Шукають завзято
На дикеє свято
В догідність людському суду.**

Грицько Чупринка.

УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ НА МОҐИЛІ ВАШІНҐТОНА.

(Допись).

Вашінґтон, Д. К., 12. жовтня 1921.

Др. Лонгин Цегельський, дипльоматичний представник Галицької Републики, в товаристві Високопреподобного о. Петра Понятишина, адміністратора українсько-католицької епархії в Злучених Державах, д-ра Березовського і д-ра Луки Мищуги, членів галицької фінансово-торговельної комісії, адвоката Кернса, бувшого члена Сенату стейту Ню Джерзі, великого прихильника Українців, та ще деяких Українців (пані Березовської, панни Юлії Дичко, і инші) відбув нині пополудни паломничу поїздку до американської національної святині в Мавнт Вернон, недалеко Вашінґтону і тут на гробі першого президента Злучених Держав, Юрія Вашінґтона, зложив вінок з такою написею: **„Славному борцеви за свободу — від Галицької Републики що саме бореться за волю."**

Зложивши вінок др. Цегельський виголосив до зібраної тамже (з нагоди святковання дня Христофора Колюмба) численної публики коротку промову в якій сказав:

"Ladies and Gentlemen: In the name of five and a half millions of the people of the Republic of Galicia and as the Representative of that young Republic now seeking recognition from the nations of the world devoted to the ideals of liberty, cherished and promulgated by the immortal Washington, I reverently deposit this floral wreath as a tribute of our deep respect and devotion upon his hallowed tomb. I also do so on this historic anniversary of the discovery of America by the great Columbus as a token of the hearth-felt fratitude of one million Ukrainians living in this glorious and prosperous land of freedoom, the majority of whom came from Galicia. Here they have found a refuge and asylum from Polish-Austrian oppression, here their industry has found its reward under the protection of the Stars and Stripes, here they have found equality under the law and no distinnction, except that which their own merit may originate.

Believeing as great Washington believed that all the just jowers of government are derived from the consent of the governed, the people of the Galician Republic hase set up their own government, following the lead of America's great champion of popular rights. Therefore out of devotion to such principles and as a pledge of our loyalty and allegiance to them I lay our humble offering at this graev."

Вашінґтонські часописи з 13. жовтня с. р. принесли довші або коротші згадки про сю маніфестацію.

ЖИТТЯ—БОРБА.

Життя — борба,
О щастя вічний бій.
Щодень журба,
Часом хвилина мрій.

Життя — похід,
Вперед нестримний гін.
Іде під спід,
Хто втратив свій розгін!

Богдан Лепкий.

СЛОВО УКРАЇНСЬКОГО ЖОВНІРА.

(Від власного кореспондента).

„ПАНОВЕ СУДДІ! Я ВИПОВНИВ ТІЛЬКИ СВІЙ ОБОВЯЗОК УКРАЇНСЬКОГО ЖОВНІРА, ЩО ПРИСЯГАВ НА ВІРНІСТЬ СВОЇЙ ДЕРЖАВІ. ДЯКУЮ ВАМ ЗА ПРИСУД.",

Так промовив на суді в Бережанам український жовнір МИХАЙЛО ЮЗЬКЕВИЧ, селянин зі Слободи Золотої, засуджений польським судом НА ТРИ РОКИ ТЯЖКОЇ ВЯЗНИЦІ за те, що боронив рідного краю перед польськими наїзниками.

* * *

Було се в червні 1919 року. Українська армія Галичини, — під натиском польської армії, зібраної не тільки з цілої Польщі, але і з держав антанти, які прислали до Польрі польську армію Галлера, зорґанізовану в Франції, — мусіла уступати з рідної землі, на якій страшно лютував польський ворог. Та відступивши на сам східний конець Галичини, українська армія зірвалася знов до бою щоб вигнати ворога з рідної землі. В своїм геройськім поході загналася аж під Львів. А перед нею тікало не тільки польське військо, але вся Польща, що обсіла була українську Галичину, боячися справедливої пімсти за злочини, яких допускалася над українським народом. Одначе українській армії забракло амуніції і вона, вистрілявши останні набої, мусіла знов уступити з рідної землі, подаючися за Збруч, на Велику Україну.

* *

На тлі сих воєнних подій відбулася в днях 5—8. вересня перед судом в Бережанах карна розправа проти ДЕВЯТЬОХ українських селян з Слободи Золотої. Польський суд обвинив їх за те, що вони як жовніри української армії, обезоружили польську жандармерію в Слободі Золотій і віддали її в руки українських військових властий.

Таких розправ було вже в Галичині безліч. Про важнійші з них я писав. І тоді зазначував, що ті розправи є НАЙОГИДНІЙШИМ БЕЗПРАВСТВОМ. Ніяка держава, дісвавши в свої руки жовнірів держави, з якою веде війну, не судить їх, тільки держить у полоні. Тільки одна Польща допускається того безправства, що політиків, урядовців і жовнірів української держави судить за те, що вони в імени української держави вели війну з Польщею. Не є ніякий суд, тільки гола пімста, прибрана в комедію суду.

Розправа відбулася, як усі такі розправи перед польськими судами. Акт обвинення брехав скільки влізе про українські жорстокости. Зі слів деяких свідків вийшло на верх, що слідчий суддя позаписував на некористь обвинених такі річи, яких вони ніколи не говорили. Суд нехтував права української мови і обмежував свободу українських оборонців (д-ра Льва Ганкевича й д-ра Михайла Західного). А скінчилася отся комедія суду тим, що засуджено:

Кирила Крису на ШІСТЬ літ тяжкої вязниці (при приміненню амнестії і вчисленню слідчої вязниці має ще відсидіти ТРИ роки);

Михайла Юзькевича на ТРИ роки тяжкої вязниці (при приміненню амнестії і вчисленню слідчої вязниці має ще відсидіти 15 місяців);

Івана Мандзія на ДВА роки тяжкої вязниці (при приміненню амнестії і вчисленню слідчої вязниці має ще відсидіти 14 місяців).

Инших шістьох обвинених увільнено.

Після проголошення присуду виступив перед суд Михайло Юськевич і проголосив отсі слова: „Панове судді! Я виповнив тільки свій обовязок українського жовніра, що присягав на вірність своїй державі. Дякую вам за присуд!"

* *

Сі слова українського жовніра, засудженого польськими наїздниками на страшну вязницю, будуть записані золотими буквами в історії боротьби українського народу з польським ворогом.

Ворожий засуд не прибив українського жовніра, не зломив його, він не просить ласки, тільки гордо і сміло заявляє: „Я сповнив свій обовязок!"

Се поведенне українського жовніра-селянина — се золотий примір для цілого українського народу, як служити рідному краєви і держатися перед ворогом.

Такий український жовнір, хоч уляже перемозі ворога, є непобідимий. І в кінці таки він переможе.

* *

Честь і слава, яка належиться українському жовнірови-селянинови Михайлови Юзькевичеви за се його сміле поведенне перед ворогом, належиться також його рідному селу, Слободі Золотій, яке виховало такого відважного сина України.

А село, в якому довгі роки жив і працював відомий український посол Тимотей Старух, тепер люто переслідуваний польськими властями, записалося як найліпше в історію боротьби українського народу за визволенне. Досить сказати, що 30 укразнських жовнірів зі Слободи Золотої не вернуло вже до дому, а поклало голови на полі бою.

Тепер знов трьох громадян сього села засудив польський суд на важку вязницю.

* * *

Та польське панування не вічне. Прийде колись час визволення українського народу і час відплати польським катам! Тод ітреба пригадати всі терпіння українського народу, всі жертви польських катів і відплатити Полякам по словам св. письма: „Око за око, зуб за зуб!"

І нехай ніхто не говорить про згоду, про братерство, доки кривди і терпіння українського народу не будуть відомщені, доки українська земля не буде очищена від ворога і раз на все забезпечена перед ним!

Гайдельберґ, 19. вересня, 1921.

Др. Михайло Лозинський.

ПОЛОЖЕННЄ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.

—o—

В розмові зі співробітником часопису „Венер Міттаг", яку передав також мадярський щоденник „Йово", що виходить у Відні, висловив президент Західно-Української Республики **Др. Евген Петрушевич** такі погляди на нашу справу:

„Як відомо, Західна Україна складається з трьох частей: Східної Галичини, північної Буковини і Підкарпатської Руси. Голова Підкарпатського Комітету в Америці Др. Григорій Жаткович ще за часів війни заключив з президентом чесько-словацької республики умову, на основі якої Підкарпатська Русь мала тимчасом бути прилучена до Чехо-Словаччини. А що Румуни не додержали колишної умови, на підставі якої Північна Буковина мала належати до Західної України й насильно обсадили українські части Буковини, то нам лишилася тільки Східна Галичина.

Сей край становить географічну єдність та має 55.000 км. Населення є кругло 5½ міліона, з чого 74.4% припадає на Українців, 12.3% на Жидів, 12.1% на Поляків, а 1.2% на Німців. Українці творять отже переважаючу більшість. Господарська культура краю дуже велика, він продукує приблизно два міліони тон збіжа, 1.000 тон стручкових плодів та 4,000.000 тон бульби. Щодо нафтової продукції, яка дає 1,-000.000 тон — стоїть Східна Галичина на третім місці у світі. Сей богатий край, що має виживити — як сказано—всього 5½ міліона людей, продукує саме стільки земельних плодів, що й Чехо-Словаччина, якій одначе треба виживити вдвоє стільки людей. З сього виходить, що Західна Україна не тільки сама в силі удержатися, але може й багато вивозити, якщо тільки з покінченнєм руйнуючої польської господарки настануть в краю знову управильнені відносини.

Серед яких обставин прийшлося попасти Сх. Галичині під польське ярмо, відомо надто добре. Дня 21. жовтня 1918 року проклямувала Українська Конституанта, подібно як і другі сукцесійні держави у себе, незалежну Галицьку Републику й утворила правительство, що цілих девять місяців виконувало державну владу. Одначе Поляки, які в краю творять очевидну меншість, уладили у Львові зараз в перших днях ворохобню, а Поляки з сусідної републики поспішили їм негайно на поміч. Таким чином прийшло до війни, що тревала девять місяців. А що Антанта була односторонно поінформована в тім дусі, що Українці се большевики, одержали Поляки 25. червня 1919 р. від Найвищої Ради дозвіл на тимчасове продовженнє воєнних операцій до Збруча. Спосіб, в який Поляки у Сх. Галичині поводяться, переходить всяке поняття. Децо, правда, світ вже довідався, але того всього замало, особливо в часах, де люде привикли до воєнних страховищ. Всякий висказ вільніщої думки Поляки здавлюють, „підозрілих" арештують та держать їх довгі місяці без переслуханя в тюрмах, українські школи замикають переводять насильні реквізиції а, тих, що ставляють опір, безпроволочно розстрілюють, — грабіж, рабунок, насилуваннє жінок і підпал визначують дороги, якими йдуть польські жовніри. Насильно переводжуваною кольонізацією силкуються Поляки осягнути більшість, щоб могто покликуватися на сю більшість при недалекім вирішенню східно-галицької справи. Український нарід не в силі оборонитися як слід перед сим гнобленнєм, вимандрувати з краю не може ізза недостачі відповідних засобів, — значить, він виданий вповні на поталу і знищеннє.

Одиноко можлива розвязка західно-українсвкого питання і то як з морального так із матеріяльного становища — се відновленнє самостійної галицької републики. В теперішніх економічних обставинах, коли багато великих країв загрожених голодом, не може Европа обійтися ніяк без продукції, репрезентованої Сх. Галичиною. Та під польським володіннєм всі земельні богацтва сього краю пропадуть для Европи напевно. Польська дезорганізація, яка є властивою причиною обниження вартости польської марки, здавлює всякий розвій та нищить всі овочі чесної праці українського робучого народу. Я переконаний, що наша українська валюта стоялаби щодо вартости щонайменше так високо як валюта инших сукцесійних держав, якої нам вдасться увільнити з рук Поляків наші земельні богацтва та перейняти їх в нашу власну господарку. Наша концепція—се вільна, демократична держава, в якій всі народи: Українці, Поляки, Жиди й Німці булиб рівноправними націями, — отже держава, в якій національні меншости малиб такіж самі права, що й національні більшости, а не гірші, як се водиться скрізь в національних державах. Ми хочемо сотворити щось в роді Швайцарії, хочемо дати нашим довго гнобительним націям волю й можливість культурного розвою та тим самим забезпечити мир у Сх. Европі. Доказом сього, що ми хочемо мира, нехай будуть наші відносини до других середно—та східно-европейських держав.

Праві російські партії стоять всі однодушно на тім, що Сх. Галичина, яка на основі льондонського договору мала належати до Росії, не сміє ніяк бути видана на поталу Полякам. Російські партії готові відречися посідання її в користь українського населення та навіть підпирають змагання в ціли заснования самостійної демократинчої галицької держави. Навіть большевики визнають демократичний режім в самостійній Сх. Галичині. Ось Иоффе відчитав 24. вересня 1920 р. в Ризі декларацію всіх совітських країв, в якій урочисто визнається самостійність демократинчої Сх. Галичини.

Щож до наших відносин до австрійської републики, то їх треба назвати дружіми. Обі держави взаїмно від себе залежні. У нас земельних продуктів — надмір, а в Австрії їх недостає. Затеж Австрія виробляється на державну промислову, якої вивіз знайде в нас значний ринок збуту. Ми дуже вдячні Австрії за приють, що його тут зазнали наші виселенці. І сусідсько-дружні наші відносини до Чехо-Словаччини. Ся держава мусить спиратися на демократичний Схід, а й у нашім інтересі є бачити на Сході упорядковані відносини. Так отже наші потреби сходяться. Зрештою Чехо-Словаччина виявила свої симпатії до нас тим, що підпомагала наших виселенців, чого їй ніколи не забудемо. Також дружні відносини наші до Румунів. Ми сподіємося, що вони нам всеж таки повернуть Північну Буковину після того, як ми поставимо Самостійну Сх. Галичину.

Теперже всіми силами працюємо над сим щоб як найскорше здійснити всі наші замисли, які у великі мірі причиняться до відновлення мирних відносин у Східній Европі".

Юл. Юльченко.

З ПІСЕНЬ ПРО ЗЕМЛЮ.

—o—

...Бо земля є свята й непорочна. Такою вона була в моменті створення й такою стане перед Творцем в останнім дні.

І сльози й кров невинна й кости змучених, які вона вселаскаво тулить до своєї груди, палять жаром нутро землі й вона, свята земля, дріжить від зневаги — і до найглибших щілин серця скипає праведним гнівом. Бо така є відвічна природа землі.

...Бо є таємна, нерозривна звязь між землею й людиною. Вона начинається десь там у сумерках праіснування одиниці, розвивається в колисці, кріпшає літами й сягає поза могилу. Земля дає душу і скріпляє її невидимою силою земських соків. А враз із цими соками розрастається в людині орлина міць, що зветься почуттям свободи.

...О, колиб ви знали, скільки є любови в серці землі, скільки привязання до чоловіка!

О, колиб ви знали, скільки таємного зворушення пронизує істоту землі, в цей мент, як леміш скобоче її виски і як золоте зерно пади в її борозди!

Тоді уся вона сповивається мряками мрій а сльози великого щастя вкривають її вії райдужньою росою.

А відтак — скількиж буйного росту в стеблах і скільки розкішної ваговитости в колоссю!

І це безсумнівне, що земля більш привязана до людини, чим людина до неї.

Я бачив безмежні, людьми забуті пустарі заорані стрілецькими ровами.

А над сими пустарами від краю до краю скитався млибокий плач землі. Як вихор.

То знов лебеділа земля, над безіменними могилами колисанку, — таку колисанку, якій не має пари ні в однім материнськім серці...

То — знай — гомони зливалися в акорди невмиручих надій і в співанку розради...

Се земля співала.

Ви насміхаєтеся над моїми словами. А я кажу, що колиб ви, як я, знали сю співанку, колиб ви, як я, вірили в се, що земля живе — вам сталоб лекше на душі. Вам — смутним.

Земля зітха, земля хлипа: се й у мене було колись поетичною видумкою. А нині говорю се що є дійсне.

А впрочім, як трудно розмежувати мрію від справжнього! Хибаж неможливо, щоби з освяченої стражданням правди створити поезію, а з одуховленої непохитною вірою поезії створити правду? Я певний, що поезія й правда йдуть одним шляхом мов ніч і день.

І тому я вірю, що земяя живе й відчуває.

Хибаж не тямите цих хвилин у починах світовоз війни, як вас відривали від плуга й серпа та гнали в далекі сторони?

Хибаж не замітили ви цього безмежнього смутку вашої землі, що волікса за вами й своїми орними очами врізувався у ваші душі навіть там у високих, скельних кавернах? І не чули ви у темні, непривітні ночі, в годинах небезпеки ревного голосіння землі? Вони закликали вас по імени і ви се чули і се кусало й дерло у шматочки ваше серце.

О, колиб ви, тоді були молилися до своєї землі! Скількиж підйому найшлиб в цій молитві! Я к мало слів треба до неї!

„Люблю тебе і будь благословенна! І в день і в ночі і в радости і в горю, будь благословенная і сяйвом сонця і подихом вітру і свіжістю дощу і богацтвом роси і товстістю поту і солею слів! Люблю тебе і будь благословена!" Ось і все.

МАДЯРИ НЕПОКОЯТЬ І ПІДКАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

—o—

Чеські часописи довідуються, що мадярські жовніри непокоять області східної Словаччини і Підкарпатської України. По зліквідованню розрухів на т. зв. Західній Мадярщині — ичтаємо там — виявилось, що не була це побічна акція, але ходило о виступ проти Чехословаччини на вищу скалю.

ДИПЛЬОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ (ГАЛИЦЬКОЇ) РЕПУБЛИКИ У ВАШИНҐТОНІ.

Відділ II (фін.-торг.)
Ч. 163 — 21.

ОПОВІСТКА.

Хто хоче закупити БОНД ПОЗИЧКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ, нехай подасть точно своє імя і адресу та перешле гроші, або американські Ліберті Бонди на слідуючі способи:

1) Прямо на адресу: Diplomatic Representative of Galicia (2nd Dept.), 1901 Columbia Road, Washington, D. C.

2) а). Через Відділи та Братства Українського Народного Союза, Провидіння, Народної Помочі або Згоди Братств.

б) Через українські грецко-католицькі або українські грецько-православні парохії.

в) Через Всеукраїнський Окружний Комітет в Шикаго і Лігу Ситизенів в Филаделфії, Па.

г) Через окремі місцеві Комітети, вибрані для сеї цілі на прилюдних зборах.

ґ) Вкінці через ті інші інституції, комітети та поодинокі особи, які викажуться відповідним уповажненнєм від Місії.

Бонди виставлені на 5, 10, 25, 50, 100 долярів.

УВАГА: Хто зложив гроші, а не одержав в короткім часі бонда, нехай сейчас реклямує. —24

ЗА ФІНАНСОВО-ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІДДІЛ:

Д-р Березовський **Д-р Мишуга**

ЧИ ЗЕМЛЯ НЕ ВИСТИГНЕ?

Проф. Міллікен, визначний фізик чікеґського університету, твердить, що теплота землі прибуває. Після Міллікена мужі науки вже давно закинули погляд, що сонце чимраз більше постійно холодніє, а сонце таке старенькє, що повинно вже було перемінитися в сопляк. Жерелом сонішного тепла є великій мірі чинність раду. Звісно, що розпад раду в олово видає 300.000 разів тільки тепла, якеб видало спалення рівної скількости вугля. Ґеольоґи думають, що на міліон частин земської матерії припадають дві частини матерій радіоактивних. Коли так, каже проф. Міллікен, то за 100 міліонів літ піднесеться температура земського ядра на 1,800 ступнів Цельзія. Така теплота однак вистане на розтоплення майже всіх нам звісних матерій. Щож можна з того факту вносити? Хіба се., що планета, яка нам виглядає завмерлою, за кілька сот міліонів літ розяриться, розширюючи при сьому невмірно свій обєм. Відтак настане знова скорчення і земля прибере свою теперішну погоду, щоби шляхом радіоактивних процесів у свойому нутрі приготовитися на повновне спалахнiння.

ЯК СЕЛО ПОКИНУ...

В маминім городці астри вже зацвили,
Гвоздики цвівали, цвівав рожі цвіт,
Вже вітром холодним осінь шле привіт.
Важкі, темні хмари вже небо закрили,
Що так ще недавно блакитом сіяло,
Палким жаром сонця землю обіймало.
Пташки-щебетушки в вирій полетіли.

Прийшов час розлуки, мушу покидати
І село і хату, а серденько мліє;
Хоч так тут вже сумно, хоч небо темніє,
Обовязки остро нагадує мати.
Вже місто по мене руки витягає
І холод науки розум обіймає,
То чомусь так тяжко з дому відізджати!

В далеку дорогу заберу з собою
Квіток улюблених китичку з села;
Краса їх манила — краса завела,
Бо скоро зівяли, зірвані рукою,
А в листках зівялих лиш спомин лишив ся,
В шелестячім билю, мов в могилі скрив ся,
Де рвав їх, чи в лісі—в полі—над рікою.

Маку, ярку цвітку з широких піль я ніс,
То символ любови, привязаня до нив,
А другу з під ліса, де-м що раня ходив—
Гіяцинт дикий, білий на полянці ріс.
Сей цвіт — туга моя. А там над рікою
Првав незабудьку. Вона памяткою
Про річку, що обняла її поле і ліс.

Як з стисненим серцем, з жалем хату кину,
На науку в місто, геп-геп помандрую,
То тими квітками того обдарую,
Хто учив любити — ще малу дитину.
Хто учив тужити й довго памятати:
Учителя мого я обдарувати
Загадав квітками — в ту сумну годину.

Галя.

УГРО-РУСЬКА СПІВАНКА.

НА ЧУЖИНІ.

Родна земле, родні гори
Ци ввижу вас ще дакола?
Куда дивлюсь, куда хожу,
Ліпший край я не нахожу.
Руський язик материнський,
Обрад греко-католицький,
Руський народ подкарпатський,
Мні ти перший и найкрасший.
Подкарпатський руський краю,
Смутно тебе споминаю,
Ци вставаю, ци лігаю,
За тобов ся обзираю.
Всякі птахи прилітають,
Буйні вітри повівають,
А я їх все перестаю,
Та за родний край звідаю.
Родне село, о Ростоко,
Чому'м од тя так далеко?!
О, любимі гори, ліси,
Без вас не є щастя, втіхи.

ШКОЛА ДЛЯ ДІТЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ У ФРАНЦІЇ.

У Франції утворюється українську еміґрантську школу до типу середньої.

Нині збіраються відомости про сиріт-Українців, яких в першу чергу бажано приділити до тої школи. Кількість місць для сих сиріт може бути до 50. Удержання безкоштовне. Приймаються заяви за дітей від 7 до 16—18 років до 1. вересня б. р. по адресі: Ченстохів, вул. Варвари 15, Директор Укр. Ґімн. М. Б. Ілінський.

В заяві треба зазначити: призвище, імя дитини, де родилась, скілько років, якої кляси, коли вчилася в середній школі, грамотний чи ні, писану згоду батька чи опікуна на приміщення дитини до школи і точну адресу.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

КАЗКИ ДЛЯ МАЛИХ І СТАРИХ.

1. Лоша і його мати.

Лоша ходило самопас по луці. Аж побачило в параднiй упряжі коня і каже: „Який щасливий він! Боже! Коби то я вже був великий! Міг би ходити у таких золочених ременях!"

Мати каже: „Сину! Знай, що золото їмленника (полоненого, невольника) все смутно блищиться!"

2. Стара тополя.

Один господар почав зрубувати свою стару тополю. Тополя озвалася: „Зважай на мою старість і мою красоту і не рубай мене!"

Господар каже: „На що би я то чинив? Чи ти принесла коли мені плід? Як сонце дуже гріло у літі, чи спочивав я у твоїм холодку? Старість лиш того шануємо, хто своїм життєм приніс иншим користь!"

Переклав із мадярського учитель Іван Курах, на Закарпаттю.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Т-ВА „ПРОСВІТА" У ЛЬВОВІ

Головний Виділ Тов. а „Просвіта" у Львові рішив на свойому засіданню дня 1. вересня 1921 р. відбути загальні збори Тов-а дня 1. листопада 1921 р. у Львові, про що повідомив дорогою преси усі свої філії, читальні та членів. Головний Виділ уже не раз заповідав свої збори і тоді взивав філії й читальні, щоби відбували загальні збори в ціли вибору уповновласнених делеґатів на загальні збори центрального Тов-а, але грядучі події не позволили здійснити цеї постанови.

Останні загальні збори Тов. відбулися ще 8. квітня 1913 р. отже перед 9-ма роками, довгими, повними в події военними роками. Правда, Головний Виділ скликав загальні збори правильно зараз услідуючім 1914 р. на день 11. червня, але збори на жаль не відбулися з причини недостаточного числа уповновласнених відпоручників філії, читалень і членів Тов-а. Як відомо, стату Тов-а „Просвіта" опирається на системі репрезентаційній, то значить, що на загальні збори не зіздяться усі лени Тов-а, лише а) ними вибрані делеґати, які мають рішаючий голос на зборах, б) почесні і члени добродії і в) всі члени Головного Виділу Тов-а (статут § 18). Отже кожда філія і читальня і що 50 звичайних членів висилають з окрема своїх делеґатів, вибраних на спеціяльно для тої цили переведених загальних зборах. Філії на кождих 50 членів вибирають по 1 відпоручникови (по низче 50 членів також уповноважнює до вибору одного делеґата), а кожда читальня без огляду на число своїх членів висилає по одному делеґатови (§ 18. в).

До правосильности рішень зальних зборів треба присутности сто (100) членів, зглядделеґатів, управнених до голосовання (статут § 26). А що дня 11. червня 1914 р. зїхалося всього 50 уповновласнених до голосовання делеґатів то відложено загальні збори на осінь 1914 р. Але з причини вибуху світової війни не можна було сих зборів в назнанім речинці відбути. Так було аж до 1918 р., однак листопадві події та польсько-українська війна з її наслідками віддалили речинець зборів знов на необмежений час, бо цілу освітню орґанізацію в краю знищено, майно „Просвіти" в домах і бібліотеках спалено, розграблено, членів розігнано по всіх усюдах так, що Тов-о „Просвіта" найшлося в катастрофальнім положенню. Коли гуркіт і брязкіт збруї в краю притих, рішив знов Головний Виділ поробити підготовлення до переведення загальних зборів в 1920 р. — в цили реорґанізації освітнього життя та вибору нового Головного Виділу, який на протязі так довгого часу стратив богато своїх членів. Тимчасом майже половина Східної Галичини заляла большевицька інвазія. І знов не було можности перевести зборів. Події так насувалися в дивній звязи з зальними зборами „Просвіти", що навіть пішли поговірка: „Просвіта" скликає загальні збори — „грядуть" отже події"... Треба було далі працювати при малім числі ленів Головного Виділу, який остав в р. 1913. Тоді вибрано слідуючий Виділ: 1) Іван Кивелюк, голова, 2) о. Теодозій Лежогубський, заст. голови (умер), 3) д-р Евген Озаркевич, заст. голови (умер), 4) д-ра Іван Брик, секретар, 5) о. Лев Задужний, касієр (тепер на провінції), 6) Ярослав Колтонюк, контрольор, 7) Ярослав Весоловський (умер), 8) Володимир Пежанський (тепер еміґрації), 9) д-р Кость Левицький (на еміґрації), 10) Юліян Мудрак, 11) Петро Огоновський (умер), 12) Олександер Гарасевич (на еміґрації), 13) Андрій Жук (на еміґрації), 14) Сидір Кузин, 15) д-р Володимир Бачинський, 16) д-р Ст. Рудницький (на еміґрації). Заступники виділових: 1) Антін Гапяк (від 1920 р. напровінції), 2) Юліян Балицький (умер), 3) д-р Іван Крипякевич, 4) Василь Косаревич (на еміґрації), 5) Микола Творило (на еміґрації), 6) Михайло Стефанівський. Отже на 16 виділових і 6 заступників остало у виділі 10 люди, з котрих 8 перебуває стало у Львові (двох на провінції) та беруть участь в працях Головного Виділу. Вправді Головний Виділ має вимаганий статутом Т-ва (§ 32.) комплет членів то значить 8 і відбуває правосильні засідання, однак, щоби облегчити собі працю, поповнив себе Головний Виділ вже 7. XI, 16 року, кооптувавши до Виділу трьох ленів: 1) Володимира Левицького (тепер на провінції), 2) т-ра Володимира Ривюка і 3) Володимира Целевича. Дня 9. X. 1920 р. покликав Головний Виділ, яко своїх ленів, голову Видавничої комісії при Т-ві д-ра Івана Раковського і голову просвітно орґанізаційної комісії при Т-ві дир. Михайла Галущинського, які йтак були раферентами згаданих комісій на Головнім Виділі. Виділ в такому складі працює до нині. Як він працює і як може серед даних обставин працювати, покаже звіт діяльности Т-ва, котрий небавом появиться друком і тоді можна буде заняти голос що до сього. А ціль нашої статті візвати всіх звичайних членів читальні і філії, вислати своїх уповновласнених делеґатів на збори матірного Т-ва „Просвіта" та пояснити, як се зробити треба.

Треба отже доконче відбути перед тим загальні збори, вибрати відпоручників та заосмотрити їх грамотами вибору підписаними предсідателем збору філіяльного, зглядно окружного чи голови итальні, які то грамоти на зборах провірить Головний Виділ (§ 28. з). Читальні чи філії, які вже в сім році перевели загальні збори і таких делеґатів вибрали та Головний Виділ про се повідомили, нпр. філія Львів — повіт, Самбір, Станиславів не потребують на ново їх переводити, хиба, що вибраних делеґатів нема на місці, або перешкоджені не будуть могти приїхати. Виділи філії і итален мусять допильнувати, щоби вибрані ними делеґати беуслівно приїхали. Не можна допустити до чогось подібного, як в 1914 р., коли то на загальних збрах матірного Тов-а явлюся 28 делеґатів філій (на всіх 78!), 14 відпоручників читалень (на всіх 2000!) і 17 инших членів управнених до голосовання. Справу треба брати дуже поважно, бо тут розходиться о нашу найстаршу і найповажнійшу культурну центральну інституцію. Пожаданим булоб також, щоби прибули як гості на загальні збори центрального Тов-а „Просвіта" у Львові відпоручники „Просвіт" Волині, Холмщини та Підляша, яких та сама доля кинула під „спільний знами дах".

С. Шах.

ЛИСТИ З КРАЮ

які надійшли на адресу „Свободи":

До Івана Хруставчук від Николи Хруставчук зі Станиславова, Гал.

До Йосифа Баліцкого від Теонии Чарна, з села Рожиско, п. Тарноруда, пов. Скалат, Гал.

До відобрання в адм. „Свободи".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".